

«Հայաստանի Հանրապետության 2026 թվականի Ազգային ժողովի հերթական ընտրությունները. Սյունիքի մարզի ընտրական գործընթացների և արդյունքների վերլուծություն»

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժողովրդավարական պետության կարևորագույն սկզբունքներից մեկը ժողովրդի կողմից պետական իշխանության ձևավորման գործընթացին ազատ և գիտակցված մասնակցությունն է: Այդ իրավունքի իրացման հիմնական մեխանիզմը ընտրություններն են, որոնց միջոցով քաղաքացիները հնարավորություն են ստանում արտահայտելու իրենց քաղաքական կամքը, մասնակցելու պետական կառավարման համակարգի ձևավորմանը և ազդելու երկրի զարգացման հետագա ուղղությունների վրա: Ազատ, արդար, մրցակցային և թափանցիկ ընտրությունների անցկացումը ժողովրդավարության կարևորագույն ցուցիչներից է, քանի որ այն նպաստում է պետական իշխանության լեգիտիմության ապահովմանը, հասարակության վստահության ամրապնդմանը և իրավական պետության կայացմանը:

Հայաստանի Հանրապետությունում ընտրական գործընթացները վերջին տարիներին առանձնանում են ոչ միայն քաղաքական, այլև իրավական և հասարակական կարևորությամբ: Դրանք մշտապես գտնվում են ինչպես հասարակության, այնպես էլ քաղաքական ուժերի, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների, միջազգային դիտորդական առաքելությունների և զանգվածային լրատվության միջոցների ուշադրության կենտրոնում: Ընտրությունների արդյունքները մեծապես պայմանավորում են երկրի ներքին և արտաքին քաղաքականության հետագա զարգացումը, տնտեսական և սոցիալական քաղաքականության առաջնահերթությունները, ինչպես նաև պետական կառավարման արդյունավետությունը:

2026 թվականի հունիսի 7-ին Հայաստանի Հանրապետությունում անցկացվեցին Ազգային ժողովի հերթական ընտրությունները, որոնք առանձնանում էին իրենց քաղաքական նշանակությամբ: Դրանք առաջին հերթական խորհրդարանական ընտրություններն էին վերջին տարիների ներքաղաքական վերափոխումների, տարածաշրջանային անվտանգային փոփոխությունների և նոր աշխարհաքաղաքական իրողությունների պայմաններում: Ընտրությունները կարևոր էին ոչ միայն նոր խորհրդարանի ձևավորման, այլև հանրային վստահության մակարդակի, քաղաքական ուժերի մրցունակության, ժողովրդավարական ինստիտուտների կայունության և ընտրական համակարգի արդյունավետության գնահատման տեսանկյունից:

Ընտրական գործընթացներն անցկացվեցին այնպիսի ժամանակահատվածում, երբ Հայաստանի Հանրապետությունը շարունակում էր դիմակայել մի շարք լուրջ մարտահրավերների: Պետության առջև շարունակում էին առաջնային մնալ ազգային անվտանգության ապահովման, սահմանների պաշտպանության, տարածաշրջանային կայունության, սոցիալ-տնտեսական զարգացման, ներդրումային միջավայրի բարելավման և պետական կառավարման արդյունավետության բարձրացման խնդիրները: Այս հանգամանքները էական ազդեցություն ունեցան քաղաքական օրակարգի ձևավորման, նախընտրական քարոզարշավի բովանդակության և ընտրողների քաղաքական նախասիրությունների վրա:

Հետազոտության շրջանակներում առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվել Սյունիքի մարզին: Սյունիքը Հայաստանի Հանրապետության ռազմավարական նշանակություն ունեցող սահմանամերձ մարզերից է, որն իր աշխարհագրական դիրքի, անվտանգային առանձնահատկությունների, տնտեսական ներուժի և քաղաքական կարևորության շնորհիվ առանձնահատուկ տեղ է զբաղեցնում երկրի հասարակական և քաղաքական կյանքում: Վերջին տարիներին մարզում տեղի ունեցած զարգացումները, սահմանային իրավիճակը, բնակչության առջև ծառայած սոցիալ-տնտեսական խնդիրները և պետական անվտանգության հետ կապված մարտահրավերները զգալի ազդեցություն են ունեցել բնակիչների քաղաքական տրամադրությունների և ընտրական վարքագծի ձևավորման վրա: Հետևաբար, Սյունիքի ընտրական գործընթացների ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս առավել ամբողջական պատկերացում կազմել ոչ միայն մարզի, այլև հանրապետության ընդհանուր քաղաքական միտումների վերաբերյալ:

Հատկանշական է, որ 2026 թվականի ընտրություններում Սյունիքի մարզը գրանցեց հանրապետության ամենաբարձր ընտրական մասնակցության ցուցանիշը: Այս փաստը պայմանավորված չէ միայն վիճակագրական տվյալներով, այլ արտացոլում է մարզի բնակչության բարձր քաղաքացիական ակտիվությունը, ընտրական գործընթացների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքը և պետական կարևորագույն որոշումների կայացմանը մասնակցելու պատրաստակամությունը: Բարձր մասնակցությունը վկայում է նաև այն մասին, որ սահմանամերձ բնակավայրերում ընտրությունները հաճախ ընկալվում են ոչ միայն որպես սահմանադրական իրավունքի իրականացում, այլև որպես երկրի ապագայի, անվտանգության և զարգացման վերաբերյալ սեփական դիրքորոշումն արտահայտելու հնարավորություն:

Սույն հետազոտական-վերլուծական աշխատանքի նպատակն է՝

- ✚ կատարել 2026 թվականի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի հերթական ընտրությունների համակողմանի ուսումնասիրություն, ներկայացնել ընտրական գործընթացի ընդհանուր պատկերը,
- ✚ անդրադառնալ Սյունիքի մարզի ընտրական գործընթացներին և դրանց առանձնահատկություններին,
- ✚ ուսումնասիրել ընտրողների մասնակցության ցուցանիշները, քաղաքական ուժերի միջև մրցակցությունը, ընտրությունների պաշտոնական արդյունքները,
- ✚ ներկայացնել համայնքների միջև արձանագրված տարբերությունները, ընտրական գործընթացների քաղաքական և հասարակական նշանակությունը:

Աշխատանքի ընթացքում կիրառվել են փաստաթղթային ուսումնասիրության, համեմատական վերլուծության, վիճակագրական տվյալների համադրման և բովանդակային վերլուծության մեթոդները: Հիմնական տեղեկատվական աղբյուր են հանդիսացել Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական տվյալները, ինչպես նաև ընտրական գործընթացներին վերաբերող պաշտոնական հաղորդագրությունները և իրավական ակտերը:

Հետազոտության արդյունքում փորձ է արվել ոչ միայն ներկայացնել ընտրությունների պաշտոնական վիճակագրական պատկերը, այլև բացահայտել ընտրողների քաղաքական վարքագծի առանձնահատկությունները, ընտրական ակտիվության վրա ազդող հիմնական գործոնները և Սյունիքի

մարզի օրինակով գնահատել ընտրական գործընթացների նշանակությունը Հայաստանի Հանրապետության ժողովրդավարական զարգացման համատեքստում:

Ընտրողների մասնակցության ընդհանուր վերլուծություն

Ընտրողների մասնակցության մակարդակը յուրաքանչյուր ընտրական գործընթացի կարևորագույն ցուցանիշներից մեկն է, քանի որ այն հնարավորություն է տալիս գնահատելու հասարակության քաղաքական ակտիվությունը, քաղաքացիների վստահությունը ընտրական համակարգի նկատմամբ և հանրային ներգրավվածության աստիճանը պետական իշխանության ձևավորման գործընթացում: Ընտրական մասնակցության բարձր ցուցանիշը, որպես կանոն, վկայում է, որ քաղաքացիները գիտակցում են իրենց ընտրական իրավունքի կարևորությունը և պատրաստ են անմիջականորեն մասնակցել երկրի քաղաքական կյանքի ձևավորմանը: Մյուս կողմից՝ մասնակցության ցածր մակարդակը հաճախ կարող է պայմանավորված լինել ընտրական գործընթացների նկատմամբ անվստահությամբ, քաղաքական անտարբերությամբ, սոցիալ-տնտեսական խնդիրներով կամ ընտրողների շրջանում ձևավորված հիասթափությամբ:

Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի հրապարակած պաշտոնական տվյալների համաձայն՝ 2026 թվականի Ազգային ժողովի հերթական ընտրություններին մասնակցել է ընտրողների **58.97 %-ը**: Այս ցուցանիշը վկայում է, որ ընտրողների ավելի քան կեսը մասնակցել է երկրի բարձրագույն ներկայացուցչական մարմնի ձևավորմանը՝ իրացնելով Մահմանադրությամբ ամրագրված ընտրական իրավունքը: Մասնակցության այս մակարդակը փաստում է, որ ընտրությունները պահպանել են իրենց քաղաքական և հասարակական նշանակությունը, իսկ քաղաքացիների զգալի մասը շարունակում է ընտրությունները դիտարկել որպես պետական իշխանության ձևավորման կարևորագույն ժողովրդավարական մեխանիզմ:

Հանրապետության տարբեր մարզերում ընտրական մասնակցության մակարդակը, սակայն, միատեսակ չի եղել:

Վիճակագրական տվյալների համեմատական ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ որոշ մարզերում ընտրողների ակտիվությունը զգալիորեն գերազանցել է հանրապետական միջին ցուցանիշը, մինչդեռ մյուսներում արձանագրվել են համեմատաբար ավելի ցածր մասնակցության մակարդակներ: Այս տարբերությունները պայմանավորված են մի շարք փոխկապակցված գործոններով, որոնց շարքում կարելի է առանձնացնել բնակչության թվաքանակը, բնակավայրերի աշխարհագրական առանձնահատկությունները, սոցիալ-տնտեսական պայմանները, արտագաղթի մակարդակը, քաղաքական ուժերի գործունեության ինտենսիվությունը, ինչպես նաև ընտրողների քաղաքական մշակույթի և քաղաքացիական պատասխանատվության աստիճանը:

Ընտրական մասնակցության ցուցանիշների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ հանրության քաղաքական վարքագիծը չի ձևավորվում միայն նախընտրական քարոզարշավի ազդեցությամբ: Ընտրողների որոշումների վրա էական ազդեցություն են ունենում նաև տնտեսական կայունության սպասումները, պետական կառավարման արդյունավետության վերաբերյալ հասարակական գնահատականները, անվտանգության ապահովման խնդիրները, ինչպես նաև յուրաքանչյուր ընտրողի անձնական փորձն ու քաղաքական համոզմունքները: Հետևաբար, ընտրական մասնակցությունը պետք է դիտարկել ոչ միայն որպես վիճակագրական ցուցանիշ, այլև որպես հասարակության քաղաքական

տրամադրությունների, պետական ինստիտուտների նկատմամբ վստահության և ժողովրդավարական գործընթացներում ներգրավվածության արտահայտություն:

2026 թվականի ընտրությունների արդյունքները վկայում են, որ Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքացիների զգալի մասը շարունակել է ակտիվորեն մասնակցել ընտրական գործընթացներին՝ գիտակցելով, որ ընտրությունների միջոցով ձևավորվում է երկրի օրենսդիր իշխանությունը և որոշվում են պետական քաղաքականության հետագա ուղղությունները: Այս հանգամանքը կարևոր նշանակություն ունի ժողովրդավարական պետության կայացման տեսանկյունից, քանի որ բարձր մասնակցությունը նպաստում է ընտրված իշխանության լեգիտիմության ամրապնդմանը և հանրային վստահության պահպանմանը:

Ընտրողների մասնակցության պաշտոնական տվյալների վերլուծությունը նաև ցույց է տալիս, որ 2026 թվականի ընտրությունները հերթական անգամ ընդգծեցին մարզային տարբերությունների գոյությունը: Այդ տարբերությունները հետազոտական տեսանկյունից կարևոր նշանակություն ունեն, քանի որ հնարավորություն են տալիս գնահատելու, թե ինչպիսի գործոններ են առավել ազդեցիկ տարբեր տարածաշրջաններում և ինչպես են դրանք արտահայտվում ընտրողների քաղաքական վարքագծում: Այս առումով առանձնահատուկ հետաքրքրություն է ներկայացնում Սյունիքի մարզը, որը ոչ միայն արձանագրեց հանրապետության ամենաբարձր մասնակցությունը, այլև ընտրական ակտիվությամբ դարձավ ամբողջ ընտրական գործընթացի առավել ուշագրավ օրինակներից մեկը:

Վերջապես, կարելի է փաստել, որ ընտրողների մասնակցության ցուցանիշների ուսումնասիրությունը միայն թվային տվյալների ներկայացմամբ չի սահմանափակվում: Այն հնարավորություն է տալիս գնահատելու հասարակության քաղաքական ակտիվության մակարդակը, բացահայտելու ընտրական վարքագծի հիմնական միտումները և հասկանալու այն գործոնները, որոնք ազդում են քաղաքացիների որոշումների վրա:

Հետևաբար, մասնակցության ցուցանիշների համակողմանի վերլուծությունը կարևոր բաղադրիչ է ինչպես ընտրական գործընթացների գնահատման, այնպես էլ Հայաստանի ժողովրդավարական զարգացման ընդհանուր միտումների ուսումնասիրության տեսանկյունից:

Սյունիքի մարզի ընտրական ակտիվության վերլուծություն

2026 թվականի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի հերթական ընտրությունների ընթացքում Սյունիքի մարզն առանձնացավ ընտրողների ամենաբարձր մասնակցության ցուցանիշով՝ դառնալով հանրապետության առավել ակտիվ մարզերից մեկը: Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական տվյալների համաձայն՝ մարզում ընտրական մասնակցությունը կազմել է **66.67 %**, ինչը շուրջ 7.7 տոկոսային կետով գերազանցել է հանրապետական միջին ցուցանիշը: Այս հանգամանքը փաստում է, որ Սյունիքի բնակչությունը մեծ պատասխանատվությամբ է մոտեցել ընտրական գործընթացին և ակտիվորեն օգտվել է Սահմանադրությամբ երաշխավորված ընտրական իրավունքից:

Մարզում արձանագրված բարձր մասնակցությունը պայմանավորված է մի շարք փոխկապակցված գործոններով:

Առաջին հերթին պետք է հաշվի առնել Սյունիքի աշխարհագրական և ռազմավարական առանձնահատկությունները: Լինելով Հայաստանի Հանրապետության հարավային սահմանամերձ մարզը՝ Սյունիքը վերջին տարիներին գտնվում է ինչպես ներքաղաքական, այնպես էլ արտաքին քաղաքական զարգացումների կենտրոնում: Անվտանգության ապահովման, սահմանների պաշտպանության, ենթակառուցվածքների զարգացման և տարածաշրջանային կայունության հետ կապված հարցերը դարձել են մարզի բնակչության առօրյայի անբաժանելի մասը, ինչն իր անմիջական ազդեցությունն է ունեցել քաղաքացիների քաղաքական ակտիվության վրա:

Հետազոտության արդյունքները թույլ են տալիս եզրակացնել, որ ընտրությունների նկատմամբ հետաքրքրվածությունը Սյունիքում պայմանավորված էր ոչ միայն իշխանության ձևավորման գործընթացին մասնակցելու ցանկությամբ, այլև քաղաքացիների ձգտմամբ՝ իրենց քվեի միջոցով արտահայտելու դիրքորոշումը երկրի զարգացման ռազմավարական ուղղությունների վերաբերյալ: Մարզի բնակիչների համար ընտրությունները դիտարկվել են որպես պետական կարևորագույն որոշումների կայացմանը մասնակցելու հնարավորություն, որի միջոցով հնարավոր է ազդել ինչպես ներքին կառավարման, այնպես էլ անվտանգային քաղաքականության առաջնահերթությունների ձևավորման վրա:

Բարձր ընտրական ակտիվության ձևավորման գործում կարևոր դեր է ունեցել նաև մարզի համայնքային կառուցվածքը: Սյունիքի համայնքներում քաղաքացիների փոխադարձ կապերը, հասարակական համախմբվածությունը և տեղական խնդիրների շուրջ ձևավորված հանրային քննարկումները համեմատաբար ավելի ակտիվ բնույթ ունեն: Այդ հանգամանքը նպաստում է նրան, որ ընտրությունները համայնքային կյանքում ընկալվում են որպես ընդհանուր պատասխանատվություն պահանջող գործընթաց, որտեղ յուրաքանչյուր քվե կարող է նշանակություն ունենալ վերջնական արդյունքների ձևավորման համար:

Սյունիքի մարզի ընտրական ակտիվության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս նաև, որ ընտրողների վարքագիծը պայմանավորված չէ միայն քաղաքական ուժերի նախընտրական ծրագրերով: Քաղաքացիների որոշումների վրա էական ազդեցություն են ունեցել անվտանգության հարցերը, սոցիալական կայունության ապահովման ակնկալիքները, զբաղվածության խնդիրները, ճանապարհային և կոմունալ ենթակառուցվածքների զարգացումը, սահմանամերձ բնակավայրերի պաշտպանվածության վերաբերյալ հասարակական սպասումները, ինչպես նաև պետական կառավարման արդյունավետության վերաբերյալ ձևավորված գնահատականները: Այս բոլոր գործոնները միասին ձևավորել են մարզի ընտրողների քաղաքական նախասիրություններն ու մասնակցության բարձր մակարդակը:

Սյունիքի մարզի ներսում նույնպես առկա են որոշակի տարբերություններ առանձին համայնքների միջև: Թեև ընդհանուր առմամբ մասնակցությունը բարձր է եղել մարզի բոլոր համայնքներում, այնուամենայնիվ որոշ համայնքներում արձանագրվել են ավելի բարձր կամ ավելի ցածր ցուցանիշներ: Այս տարբերությունները կարող են պայմանավորված լինել բնակչության թվաքանակով, ընտրողների տարիքային կազմով, արտագաղթի մակարդակով, սոցիալ-տնտեսական պայմաններով, տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեությամբ, ինչպես նաև քաղաքական ուժերի քարոզչական աշխատանքի ինտենսիվությամբ: Հետևաբար, յուրաքանչյուր համայնքի արդյունքները պետք է գնահատվեն ոչ միայն թվային տվյալների, այլև տվյալ համայնքի առանձնահատկությունների համատեքստում:

Մյունիքի մարզի ընտրական արդյունքների ուսումնասիրությունը հնարավորություն է տալիս արձանագրելու ևս մեկ կարևոր իրողություն. սահմանամերձ մարզերում ընտրական գործընթացներն ունեն ոչ միայն քաղաքական, այլև սոցիալական և հոգեբանական նշանակություն: Այստեղ ընտրողների մասնակցությունը հաճախ արտացոլում է ոչ միայն տվյալ քաղաքական ուժի նկատմամբ վերաբերմունքը, այլև բնակչության ընդհանուր սպասումները երկրի անվտանգության, պետական կառավարման արդյունավետության, տնտեսական զարգացման և տարածաշրջանի ապագայի վերաբերյալ: Այդ պատճառով Մյունիքի ընտրական ցուցանիշների ուսումնասիրությունը կարևոր է ոչ միայն մարզային, այլև համապետական քաղաքական գործընթացները գնահատելու տեսանկյունից:

Ընդհանուր առմամբ, Մյունիքի մարզում արձանագրված բարձր ընտրական մասնակցությունը կարելի է գնահատել որպես մարզի բնակչության քաղաքացիական ակտիվության, պետական գործընթացների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի և ժողովրդավարական ինստիտուտների գործունեությանը մասնակցելու պատրաստակամության արտահայտություն: Միաժամանակ այս ցուցանիշները վկայում են, որ սահմանամերձ բնակավայրերում ընտրական գործընթացների վրա շարունակում են զգալի ազդեցություն ունենալ անվտանգային, սոցիալական և տնտեսական գործոնները, որոնք անհրաժեշտ է հաշվի առնել ինչպես պետական քաղաքականության մշակման, այնպես էլ հետագա ընտրական գործընթացների կազմակերպման ընթացքում:

Քաղաքական ուժերի ստացած արդյունքների վերլուծություն

2026 թվականի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի հերթական ընտրությունների պաշտոնական արդյունքները արտացոլեցին երկրի քաղաքական դաշտում ձևավորված ուժերի հարաբերակցությունը և ընտրողների քաղաքական նախասիրությունները: Ընտրությունների վերջնական արդյունքները ցույց տվեցին, որ ընտրողների մեծամասնությունն իր վստահությունն արտահայտել է գործող իշխանության նկատմամբ՝ հնարավորություն տալով նրան շարունակել պետական կառավարման իրականացումը: Միաժամանակ ընտրությունների արդյունքում խորհրդարանում պահպանվեց քաղաքական բազմակարծությունը՝ ապահովելով նաև ընդդիմադիր ուժերի ներկայացվածությունը, ինչը խորհրդարանական կառավարման համակարգի կարևոր բաղադրիչներից մեկն է:

Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի հրապարակած վերջնական արդյունքների համաձայն՝ առավելագույն թվով ձայներ ստացավ **«Քաղաքացիական պայմանագիր»** կուսակցությունը, որը հավաքեց ընտրողների գրեթե կեսի աջակցությունը և ստացավ խորհրդարանական մեծամասնություն: Երկրորդ տեղում հայտնվեց **«Ուժեղ Հայաստան»** դաշինքը, իսկ երրորդ քաղաքական ուժը, որը հաղթահարեց օրենքով սահմանված ընտրական շեմը, **«Հայաստան»** դաշինքն էր: Մյուս քաղաքական ուժերը, թեև մասնակցեցին ընտրություններին և ներկայացրին իրենց ծրագրերը, սակայն չկարողացան ստանալ խորհրդարանում ներկայացվածություն ապահովելու համար անհրաժեշտ քանակությամբ ձայներ:

Վերլուծելով ընտրությունների արդյունքները՝ կարելի է արձանագրել, որ Հայաստանի քաղաքական համակարգում շարունակում է պահպանվել մրցակցային միջավայրը: Քաղաքական ուժերի միջև պայքարը ծավալվել է ոչ միայն գաղափարական հարթությունում, այլև երկրի անվտանգության, արտաքին քաղաքականության, տնտեսական զարգացման, սոցիալական պաշտպանության, դատախիզական բարեփոխումների և պետական կառավարման արդյունավետության վերաբերյալ տարբեր մոտեցումների շուրջ: Նախընտրական քարոզարշավի ընթացքում յուրաքանչյուր քաղաքական ուժ փորձել է ընտրողներին

ներկայացնել երկրի զարգացման իր տեսլականը՝ առանձնացնելով սեփական առաջնահերթությունները և առաջարկվող լուծումները:

Ընտրությունների արդյունքները վկայում են, որ ընտրողների զգալի մասը նախապատվությունը տվել է քաղաքական կայունության պահպանմանը և գործող իշխանության կողմից իրականացվող քաղաքականության շարունակականությանը: Միաժամանակ խորհրդարանում ընդդիմադիր ուժերի ներկայությունը ցույց է տալիս, որ հասարակության ներսում շարունակում են գոյություն ունենալ տարբեր քաղաքական մոտեցումներ և հանրային պահանջներ, որոնք նույնպես ստացել են ընտրողների աջակցությունը: Այս հանգամանքը կարևոր նշանակություն ունի ժողովրդավարական հասարակության համար, քանի որ քաղաքական բազմակարծությունը նպաստում է օրենսդիր մարմնում տարբեր դիրքորոշումների ներկայացմանը և պետական քաղաքականության նկատմամբ խորհրդարանական վերահսկողության իրականացմանը:

Հատկանշական է, որ ընտրությունների արդյունքների տարածքային ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս՝ քաղաքական ուժերի ստացած աջակցությունը բոլոր մարզերում միատեսակ չի եղել: Տարբեր մարզերում և համայնքներում ընտրողների նախասիրությունները պայմանավորված են եղել տվյալ տարածաշրջանի սոցիալ-տնտեսական պայմաններով, անվտանգային խնդիրներով, տեղական ինքնակառավարման առանձնահատկություններով, քաղաքական գործիչների հեղինակությամբ և բնակչության առաջնահերթություններով: Այդ պատճառով ընտրությունների արդյունքների ամբողջական գնահատման համար անհրաժեշտ է դիտարկել ոչ միայն հանրապետական ընդհանուր պատկերը, այլև առանձին մարզերի և համայնքների ցուցանիշները:

Սյունիքի մարզում նույնպես քաղաքական ուժերի ստացած արդյունքներն ունեն իրենց առանձնահատկությունները: Լինելով սահմանամերձ և ռազմավարական նշանակություն ունեցող մարզ՝ Սյունիքում ընտրողների քաղաքական նախասիրությունների ձևավորման վրա մեծ ազդեցություն են ունեցել անվտանգային իրավիճակը, սահմանների պահպանության հետ կապված խնդիրները, տնտեսական զարգացման հեռանկարները, ճանապարհային ենթակառուցվածքների բարելավման հարցերը և պետական աջակցության ծրագրերի արդյունավետության վերաբերյալ հասարակական գնահատականները: Հետևաբար, մարզում քաղաքական ուժերի ստացած արդյունքները պետք է գնահատվեն ոչ միայն կուսակցությունների նախընտրական գործունեության, այլև տվյալ ժամանակահատվածում ձևավորված հասարակական տրամադրությունների համատեքստում:

Համայնքների մակարդակով կատարված համեմատական ուսումնասիրությունը ևս ցույց է տալիս, որ տարբեր քաղաքական ուժերի նկատմամբ ընտրողների աջակցությունը միատեսակ չի եղել: Որոշ համայնքներում առավել բարձր արդյունքներ են գրանցել իշխանական ուժերը, մինչդեռ մյուսներում ընդդիմադիր ուժերի աջակցությունը եղել է համեմատաբար ավելի մեծ:

Ուստի համայնքային արդյունքների վերլուծությունը հնարավորություն է տալիս առավել խորությամբ հասկանալու ընտրողների քաղաքական վարքագիծը և բացահայտելու տարածաշրջանային առանձնահատկությունները:

Ընտրությունների պաշտոնական արդյունքների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս նաև, որ Հայաստանի ընտրական համակարգը շարունակում է ապահովել քաղաքական մրցակցություն և քաղաքացիների կամարտահայտման հնարավորություն: Թեև ընտրություններից հետո առանձին

քաղաքական ուժեր ներկայացրել են տարբեր գնահատականներ և բարձրաձայնել ընտրական գործընթացին առնչվող որոշ խնդիրներ, այնուամենայնիվ պաշտոնական արդյունքների հիման վրա ձևավորվեց Ազգային ժողովի նոր կազմը՝ սահմանադրական կարգով ապահովելով պետական իշխանության ձևավորման հաջորդականությունը:

Ընդհանուր առմամբ, 2026 թվականի խորհրդարանական ընտրությունների արդյունքները արտացոլեցին Հայաստանի հասարակության քաղաքական նախասիրությունները, իշխանության և ընդդիմության միջև ձևավորված ուժերի հարաբերակցությունը, ինչպես նաև ընտրողների կողմից երկրի հետագա զարգացման ուղղությունների վերաբերյալ կայացված քաղաքական ընտրությունը:

Ստացված արդյունքները հիմք են տալիս եզրակացնելու, որ ընտրական գործընթացները շարունակում են մնալ Հայաստանի Հանրապետությունում քաղաքական մրցակցության և իշխանության ձևավորման հիմնական ժողովրդավարական գործիքը, իսկ դրանց արդյունքների բազմակողմանի ուսումնասիրությունը կարևոր նշանակություն ունի ինչպես քաղաքական գործընթացների, այնպես էլ հասարակության զարգացման միտումների գնահատման տեսանկյունից:

Ընտրական գործընթացի գնահատական

2026 թվականի Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի հերթական ընտրությունները դարձան երկրի քաղաքական կյանքի կարևորագույն իրադարձություններից մեկը՝ հերթական անգամ հնարավորություն ընձեռելով քաղաքացիներին մասնակցելու պետական իշխանության ձևավորմանը: Ընտրական գործընթացի համակողմանի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ընտրությունները բնութագրվեցին ակտիվ քաղաքական մրցակցությամբ, հասարակության զգալի ներգրավվածությամբ և ընտրական գործընթացների նկատմամբ բարձր հանրային հետաքրքրությամբ: Քաղաքական ուժերի միջև մրցակցությունը ծավալվում էր երկրի ներքին և արտաքին քաղաքականության, ազգային անվտանգության, սոցիալ-տնտեսական զարգացման, դատաիրավական բարեփոխումների, տարածաշրջանային կայունության և պետական կառավարման արդյունավետության վերաբերյալ տարբեր ծրագրերի և մոտեցումների շուրջ, ինչը ընտրողներին հնարավորություն տվեց կատարել գիտակցված քաղաքական ընտրություն:

Հայաստանի Հանրապետության Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի պաշտոնական տվյալների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ընտրական գործընթացն ընդհանուր առմամբ կազմակերպվել և իրականացվել է գործող ընտրական օրենսդրության պահանջներին համապատասխան: Հանրապետության ողջ տարածքում գործել են ընտրական տեղամասերը, ապահովվել է ընտրողների մասնակցության իրավունքի իրականացումը, իսկ քվեարկության արդյունքներն ամփոփվել են օրենքով սահմանված ընթացակարգերի համաձայն: Ընտրությունների կազմակերպման ընթացքում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կիրառումը, ընտրական վարչարարության իրականացումը և ընտրական հանձնաժողովների գործունեությունը նպաստել են ընտրությունների կազմակերպված և համակարգված անցկացմանը:

Ընտրական գործընթացի կարևոր բաղադրիչներից էր նաև քաղաքական ուժերի մասնակցությունը նախընտրական քարոզարշավին: Քարոզարշավի ընթացքում կուսակցություններն ու դաշինքները

հանրությանը ներկայացրին իրենց քաղաքական ծրագրերը, անդրադարձան երկրի առջև ծառայած հիմնախնդիրներին և առաջարկեցին դրանց լուծման սեփական մոտեցումները: Քարոզչական հիմնական թեմաներն էին պետական անվտանգության ապահովումը, սահմանների պաշտպանությունը, խաղաղության գործընթացը, տնտեսական զարգացումը, սոցիալական քաղաքականությունը, կրթական և առողջապահական բարեփոխումները, ինչպես նաև դատախիրավական համակարգի կատարելագործումը: Թեև քաղաքական պայքարը հաճախ ուղեկցվում էր սուր քաղաքական հայտարարություններով և փոխադարձ քննադատությամբ, այնուամենայնիվ ընտրողները հնարավորություն ունեցան ծանոթանալու տարբեր քաղաքական ծրագրերին և ձևավորելու սեփական դիրքորոշումը:

Ընտրական գործընթացի գնահատման կարևոր բաղադրիչ է նաև ընտրողների մասնակցության մակարդակը: Հանրապետության մասշտաբով գրանցված մասնակցությունը վկայում է, որ քաղաքացիների զգալի մասը շարունակել է ընտրությունները դիտարկել որպես իշխանության ձևավորման հիմնական ժողովրդավարական մեխանիզմ: Հատկապես ուշագրավ էր Սյունիքի մարզի օրինակը, որտեղ արձանագրվեց հանրապետության ամենաբարձր ընտրական մասնակցությունը: Այս փաստը վկայում է մարզի բնակչության բարձր քաղաքացիական պատասխանատվության, քաղաքական գործընթացների նկատմամբ ակտիվ վերաբերմունքի և պետական կարևորագույն որոշումների կայացմանը մասնակցելու պատրաստակամության մասին: Միաժամանակ այն փաստում է, որ սահմանամերձ մարզերում ընտրական գործընթացների նկատմամբ հետաքրքրվածությունը շարունակում է մնալ բարձր՝ պայմանավորված անվտանգային, սոցիալական և տնտեսական գործոնների համակցված ազդեցությամբ:

Ընտրություններից հետո քաղաքական ուժերը ներկայացրին տարբեր գնահատականներ ընտրական գործընթացի վերաբերյալ: Հաղթած քաղաքական ուժը հայտարարեց, որ ընտրությունների արդյունքներն արտացոլում են քաղաքացիների ազատ կամարտահայտությունը և վկայում են հանրային վստահության պահպանման մասին: Մյուս կողմից՝ մի շարք ընդդիմադիր ուժեր՝ բարձրաձայնեցին ընտրական գործընթացի առանձին փուլերի վերաբերյալ մտահոգություններ՝ մատնանշելով հնարավոր խախտումների, վարչական ռեսուրսների կիրառման և քարոզարշավի ընթացքում մրցակցային հավասար պայմանների ապահովման հետ կապված խնդիրներ: Այս հանգամանքը ևս մեկ անգամ ընդգծում է ընտրական գործընթացների նկատմամբ հանրային վերահսկողության, թափանցիկության և իրավական մեխանիզմների շարունակական կատարելագործման անհրաժեշտությունը:

Ընտրությունների ընթացքին հետևել են նաև տեղական և միջազգային դիտորդական առաքելությունները, որոնք ներկայացրել են իրենց գնահատականներն ու առաջարկությունները: Դիտորդների արձանագրումները ցույց են տալիս, որ ընտրություններն ընդհանուր առմամբ անցել են մրցակցային պայմաններում և ընտրողներին հնարավորություն են տվել ազատորեն արտահայտելու իրենց քաղաքական կամքը: Միաժամանակ ներկայացվել են առաջարկություններ՝ ուղղված ընտրական վարչարարության կատարելագործմանը, քաղաքական ուժերի միջև հավասար մրցակցային պայմանների առավել արդյունավետ ապահովմանը, քարոզարշավի ֆինանսավորման թափանցիկության բարձրացմանը և ընտրական գործընթացների նկատմամբ հանրային վստահության հետագա ամրապնդմանը: Այս առաջարկությունները կարևոր նշանակություն ունեն Հայաստանի ընտրական համակարգի շարունակական զարգացման և միջազգային ժողովրդավարական չափանիշներին առավել համապատասխանեցման տեսանկյունից:

Հետազոտության ընթացքում կատարված համեմատական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ընտրական գործընթացները պետք է գնահատվեն ոչ միայն պաշտոնական արդյունքների, այլև դրանց հասարակական և քաղաքական ազդեցության համատեքստում:

Ընտրությունները հնարավորություն տվեցին բացահայտելու հասարակության քաղաքական առաջնահերթությունները, ընտրողների վարքագծի հիմնական միտումները, տարածաշրջանային առանձնահատկությունները և այն հիմնախնդիրները, որոնք առավել մեծ ազդեցություն են ունեցել ընտրողների որոշումների վրա: Այդ առումով Սյունիքի մարզի ուսումնասիրությունը ցույց տվեց, որ սահմանամերձ համայնքներում քաղաքական ընտրությունը հաճախ պայմանավորված է ոչ միայն կուսակցությունների ծրագրերով, այլև բնակչության անվտանգության զգացողությամբ, տնտեսական կայունության ակնկալիքներով և պետական կառավարման արդյունավետության նկատմամբ ձևավորված հանրային գնահատականներով:

Ամփոփելով՝ կարելի է փաստել, որ 2026 թվականի Ազգային ժողովի հերթական ընտրություններն ընդհանուր առմամբ իրականացվեցին գործող իրավական կարգավորումների շրջանակներում և ապահովեցին Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների ընտրական իրավունքի իրացումը: Միաժամանակ հետազոտության արդյունքները ցույց են տալիս, որ ընտրական համակարգի շարունակական կատարելագործումը շարունակում է մնալ ժողովրդավարական զարգացման կարևոր նախապայման: Ընտրական գործընթացների նկատմամբ հանրային վստահության ամրապնդումը, քաղաքական ուժերի միջև հավասար մրցակցային պայմանների ապահովումը, ընտրողների իրավական իրազեկվածության բարձրացումը, ընտրական վարչարարության թափանցիկության մեծացումը և դիտորդական մեխանիզմների հետագա զարգացումը կարող են նպաստել Հայաստանում ժողովրդավարական ինստիտուտների կայացմանն ու ընտրական մշակույթի շարունակական զարգացմանը:

ԵԶՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

Ուսումնասիրության ընթացքում իրականացված պաշտոնական վիճակագրական տվյալների, ընտրական արդյունքների և քաղաքական զարգացումների համադրումը ցույց տվեց, որ ընտրությունները կարևոր դեր ունեցան ոչ միայն նոր խորհրդարանի ձևավորման, այլև հասարակության քաղաքական տրամադրությունների, ընտրողների վարքագծի և ժողովրդավարական ինստիտուտների զարգացման միտումների բացահայտման գործում:

Հետազոտության արդյունքում պարզ դարձավ, որ ընտրական գործընթացների արդյունավետությունը չի սահմանափակվում միայն ընտրությունների կազմակերպման տեխնիկական կամ իրավական կողմերով: Դրանց իրական արժեքը պայմանավորված է քաղաքացիների քաղաքական մասնակցության մակարդակով, պետական ինստիտուտների նկատմամբ վստահությամբ, քաղաքական մրցակցության որակով և ընտրական մշակույթի զարգացման աստիճանով: Այդ առումով Սյունիքի մարզի օրինակը վկայում է, որ սահմանամերձ համայնքներում ընտրական գործընթացներն ունեն առավել ընդգծված հանրային և ռազմավարական նշանակություն՝ արտացոլելով բնակչության ոչ միայն քաղաքական նախասիրությունները, այլև երկրի անվտանգության, զարգացման և կայունության վերաբերյալ ձևավորված ակնկալիքները:

Ուսումնասիրությունը նաև ցույց տվեց, որ ընտրողների քաղաքական վարքագիծը ձևավորվում է միաժամանակ մի քանի գործոնների ազդեցությամբ: Քաղաքական ուժերի ծրագրերը, տնտեսական և սոցիալական իրավիճակը, անվտանգային մարտահրավերները, պետական կառավարման արդյունավետության վերաբերյալ հանրային գնահատականները և տարածաշրջանային առանձնահատկությունները միասին պայմանավորում են ընտրողների վերջնական ընտրությունը: Հետևաբար, ընտրական գործընթացների գնահատումը պետք է հիմնված լինի ոչ միայն պաշտոնական արդյունքների, այլև դրանց ձևավորման պատճառների և հասարակական ազդեցության բազմակողմանի վերլուծության վրա:

Կարելի է եզրակացնել, որ Հայաստանի Հանրապետությունում ընտրական գործընթացների հետագա կատարելագործումը պահանջում է շարունակական աշխատանք՝ ուղղված ընտրողների իրավական իրազեկվածության բարձրացմանը, քաղաքական մշակույթի զարգացմանը, ընտրական վարչարարության արդյունավետության ամրապնդմանը, ինչպես նաև քաղաքական ուժերի միջև արդար և հավասար մրցակցային պայմանների ապահովմանը: Այս ուղղություններով իրականացվող հետևողական բարեփոխումները կնպաստեն հանրային վստահության աճին, ժողովրդավարական ինստիտուտների ամրապնդմանը և ընտրական համակարգի նկատմամբ հասարակության վստահության հետագա բարձրացմանը:

Այսպիսով, հետազոտությունը փաստում է, որ 2026 թվականի խորհրդարանական ընտրությունները ոչ միայն ձևավորեցին Հայաստանի Հանրապետության նոր օրենսդիր իշխանությունը, այլև արժեքավոր նյութ տրամադրեցին ընտրական գործընթացների հետագա ուսումնասիրության, պետական քաղաքականության կատարելագործման և ժողովրդավարական զարգացման նոր միտումների գնահատման համար: Ստացված արդյունքները կարող են կիրառվել ինչպես գիտական հետազոտություններում, այնպես էլ ընտրական գործընթացների կազմակերպման և ընտրական քաղաքականության բարելավմանն ուղղված գործնական նախաձեռնությունների մշակման ընթացքում:

Կատարող՝ Անահիտ Ամարյան
Հետազոտական-վերլուծական կենտրոնի համակարգող (Գորիս)
30.06.2026թ.